

CENTRALNA BANKA
CRNE GORE

Podgorica, 30. decembar 2022. godine

Obavještenje o stopi kontracikličnog bafera kapitala za Crnu Goru tokom prvog kvartala 2023. godine

Odlukom o stopi kontracikličnog bafera kapitala za prvi kvartal 2023. godine, a u skladu sa Zakonom o kreditnim institucijama („Sl. list Crne Gore“ br. 72/19, 82/20, 8/21), Centralna banka Crne Gore odredila je stopu kontracikličnog bafera kapitala za prvi kvartal 2023. godine. Stopa je određena na nivou od 0% ukupnog iznosa izloženosti riziku.

Stopa od 0% odnosi se na teritoriju Crne Gore tj. na relevantne izloženosti kreditnih institucija u Crnoj Gori, a u skladu sa članom 147 Zakona o kreditnim institucijama, svaka kreditna institucija je dužna da izračunava specifičnu stopu kontracikličnog bafera – kao ponderisani prosjek stope kontracikličnog bafera koja se primjenjuje u Crnoj Gori i onih stopa koje se primjenjuju u drugim državama u kojima kreditna institucija ima relevantne kreditne izloženosti.

U skladu sa članom 144 Zakona o kreditnim institucijama, CBCG je dužna da uz odluku o stopi kontracikličnog bafera kapitala objavi i obavještenje na svojoj internet stranici, a član 144 (uz član 141) Zakona propisuje informacije koje obavještenje mora da sadrži.

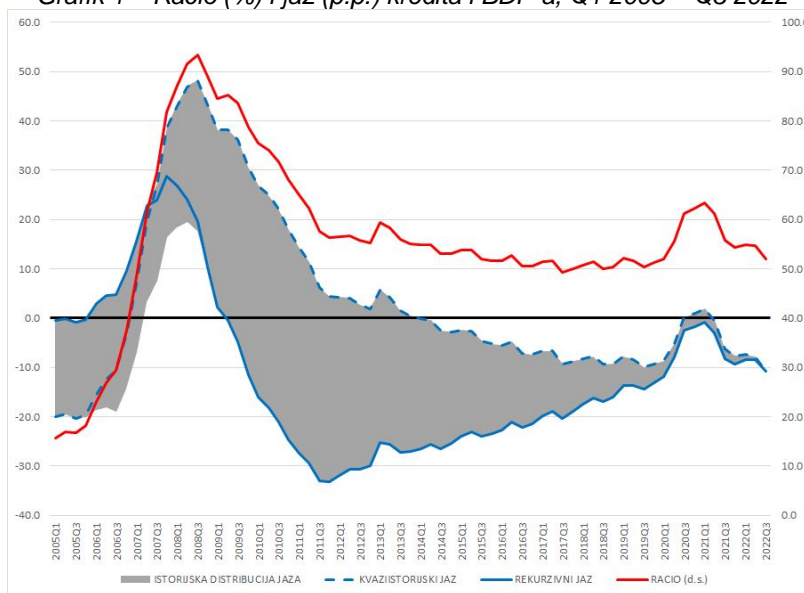
U nastavku su prikazani ključni nalazi analitičke podloge na bazi koje je donijeta odluka o stopi kontracikličnog bafera.

Kao polazišna osnova izračunat je tzv. referentni pokazatelj (engl. *buffer guide*). Za izračunavanje referentnog pokazatelja korišćen je tzv. standardizovani jaz kredita i BDP-a, u skladu sa Zakonom o kreditnim institucijama, odnosno u skladu sa Preporukom Evropskog odbora za sistemske rizike o smjernicama za određivanje stopa kontracikličnog bafera (ESRB/2014/1).

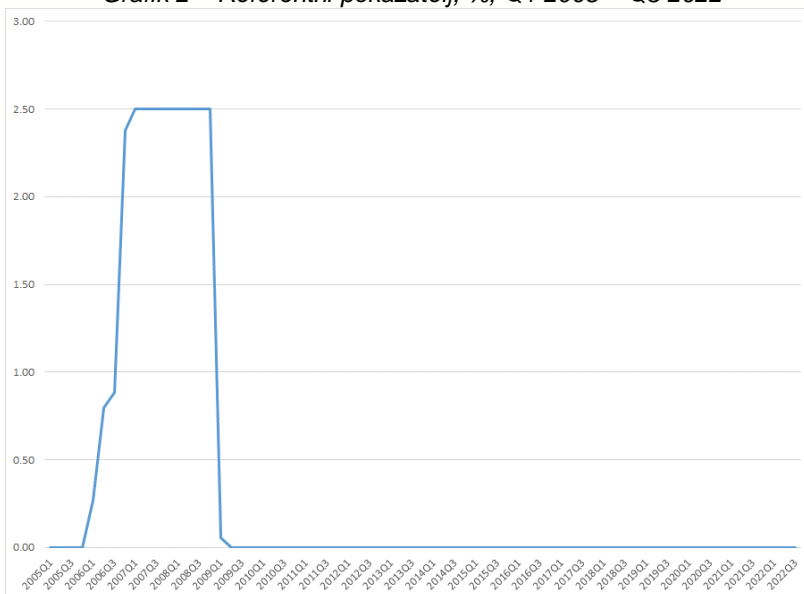
Na kraju trećeg kvartala 2022. godine ratio kredita i BDP-a bio je na nivou od 51,9%. U odnosu na svoj dugoročni trend ratio je odstupao -10,7 p.p., što je bilo ispod donjeg praga od 2 p.p. tj. minimalne vrijednosti koja bi ukazivala na potrebu za uvođenje nenulte stope kontracikličnog bafera kapitala, čime je vrijednost referentnog pokazatelja bila 0%.

Nakon relativne stagnacije jaza u prethodnih nekoliko kvartala, jaz je porastao u trećem kvartalu 2022. godine (u apsolutnom iznosu tj. više je otvoren nego ranije), zbog jačeg rasta BDP-a od rasta kredita.

Grafik 1 – Racio (%) i jaz (p.p.) kredita i BDP-a, Q1 2005 – Q3 2022

Grafik 2 – Referentni pokazatelj, %, Q1 2005 – Q3 2022

Pored referentnog pokazatelja, analizom su obuhvaćeni i drugi odabrani pokazatelji kojima CBCG prati ciklične sistemske rizike u Crnoj Gori.

Kreditni banaka, posmatrani kroz definiciju korišćenu za obračun referentnog pokazatelja, zadržali su solidnu stopu rasta. Novoodobreni krediti banaka su u trećem kvartalu 2022. godine bili još viši u odnosu na nivo iz pretpandemijskog perioda, što je i dovelo do nastavka pomenutog rasta stanja kredita u bilansima banaka.

Posmatrano prema sektorima i namjeni novoodobrenih kredita, pomenuta dinamika bila je vođena dinamikom novoodobrenih kredita i stanovništva i privrede, odnosno dinamikom novoodobrenih gotovinskih kredita, stambenih kredita i kredita za likvidnost. Rizici po pitanju gotovinskih kredita stanovništva su tokom pandemije popustili, budući da su ti krediti opali, kao i njihovo učešće u kreditima stanovništva (posmatrano kroz bilans stanja)¹. Međutim, ročna struktura tih kredita i dalje je relativno nepovoljno pomjerena prema kreditima sa dugaćkim ročnostima.

Kamatne stope tokom posljednjih nekoliko mjeseci ispoljile su vrlo blagi rast.

Bilansna kretanja banaka i u 2022. godini primarno karakteriše rast depozita, na način da su depoziti na istorijskom maksimumu. Upravo rast depozita uslovio je rast aktive banaka, s tim da su banke primljena sredstva mnogo više preusmjeravale u likvidnu aktivu, a manje u kredite. Likvidna aktiva je na kraju trećeg kvartala 2022. činila 31,7% ukupne aktive, naspram 27,5% godinu dana ranije. Istovremeno, odnos kredita i depozita opao je na 73,8% (bruto), odnosno 70,9 % (neto).

U prvih devet mjeseci 2022. banke su zabilježile za gotovo 50% veći profit nego u istom periodu 2021. godine. Koeficijent solventnosti, koji banke održavaju bitno iznad regulatornog minimuma od 10%, iznosio je 18,4%. Učešće nekvalitetnih kredita je tokom pandemije donekle povećano, ali je u posljednjih nekoliko mjeseci blago opalo, tako da je na kraju trećeg kvartala 2022. iznosilo 5,9%.

Kada je u pitanju tržište nekretnina, vrijednost hedoničkog indeksa cijena nekretnina (podatke proizvodi CBCG) iz posljednje ankete ukazuje na osjetan rast cijena nekretnina. Takođe, cijene stanova novogradnje (podatke proizvodi MONSTAT) u izraženom su porastu. Ipak, cijene stanova novogradnje su na nivou maksimalnih vrijednosti u posljednjih 10 godina, a i dalje su niže u odnosu na vrijednosti iz perioda buma iz 2006-08. godine.

¹ Ovi rizici su regulatorno stavljeni pod kontrolu i u narednom periodu donošenjem Odluke o makroprudencijalnim mjerama koje se odnose na kredite koje kreditne institucije odobravaju fizičkim licima („Sl. list Crne Gore“ br. 138/21).

CENTRALNA BANKA
CRNE GORE

Novoodobreni stambeni krediti bili su u značajnom padu tokom većine pandemijskog perioda, ali su se oporavili zaključno sa krajem 2021. i nastavili sa rastom u 2022. godini. Kamatne stope na novoodobrene stambene kredite su veoma blago opale u pandemijskom periodu, ali posljednjih mjeseci pokazuju znake blagog rasta. Građevinska aktivnost je trenutno niža nego prije pandemije.

Na tržištu kapitala aktivnost je i dalje prilično slaba, sa vrijednostima prometa i indeksa višestruko nižim u odnosu na vrijeme snažne ekspanzije iz 2007. godine.

S obzirom na navedeno, CBCG odredila je stopu kontracikličnog bafera kapitala od 0%. CBCG će, u skladu sa svojim makroprudencijalnim nadležnostima, nastaviti da redovno prati razvoj mogućih neravnotežnih odnosa u finansiranju potreba nefinansijskog sektora i stanovništva, te da kvartalno objavljuje stope kontracikličnog bafera kapitala.

Metodološke napomene za obračun referentnog pokazatelja:

Obračun racija i jaza kredita i BDP-a sproveden je na uzorku od Q1 2002. godine. Kvaziistorijski jaz izračunava se na cijelom uzorku, a rekurzivni jaz na desnostranom pomjerajućem uzorku (raspoloživih podataka u svakom kvartalu), pri čemu su posljednje opservacije uvijek iste za oba pokazatelja jaza. Istorijska distribucija izračunatog jaza predstavlja područje između najmanje i najveće vrijednosti jaza izračunate pomjeranjem uzorka udesno. Istorijska serija referentnog pokazatelja visine bafera prikazana je kao funkcija rekurzivnog jaza, pri čemu je sa gornje strane omeđena standardnim zakonskim maksimumom od 2,5% (izuzetno, stopa kontracikličnog bafera može biti i iznad 2,5%).

Izvori podataka:

1. MONSTAT, nominalni BDP. Podaci o BDP-u su preračunati kao godišnji kumulativi, tj. kao zbir vrijednosti BDP-a u datom kvartalu i tri prethodna kvartala. Podaci o BDP-u prije 2006. godine dobijeni su primjenom prosjeka učešća kvartalnih u godišnjim vrijednostima BDP-a za period Q1 2006 – Q4 2021.

2. CBCG, bruto krediti i druga potraživanja kreditnog tipa. Podaci o kreditima odnose se na zbir stanja kredita banaka, mikrokreditnih finansijskih institucija, lizing društava i faktoring društava na kraju kvartala, koje su te institucije odobrile nefinansijskom sektoru i stanovništvu, isključujući nerezidente. Tim kreditima nijesu dodati oni krediti koje su nefinansijski sektor i stanovništvo dobili od inostranih subjekata, zbog neadekvatne dužine, frekventnosti i pouzdanosti te serije podataka.